

А. А. Епрікян

аспірантка кафедри цивільно-правових дисциплін

ПРОБЛЕМИ ВРАХУВАННЯ ДОХОДІВ ПІД ЧАС СТЯГНЕННЯ АЛІМЕНТІВ НА ДІТЕЙ

Як свідчить практика, найбільш поширеними є випадки, коли аліменти виплачуються батьками на користь дітей. Тому що утримання дитини, надання їй матеріальної допомоги є природним обов'язком батьків, що виникає у них з часу народження дитини і існує до досягнення нею повноліття, що регламентується ст. 180 Сімейного кодексу України, а у разі непрацездатності дитини, а також продовження дитиною навчання зберігається за батьками і після досягнення сином чи дочкою 18 років. Коли обидва з батьків проживають разом з дитиною, обов'язок по утриманню виконується автоматично. Якщо ж батьки розлучилися і той, з ким залишилась дитина, не в змозі сам забезпечувати дитині належний рівень життя, а другий не висловлює бажання допомогти, в ці взаємовідносини втручається держава шляхом присудження аліментів на утримання судом.

При визначенні розміру аліментів суд враховує: стан здоров'я та матеріальне становище дитини; стан здоров'я та матеріальне становище платника аліментів; наявність у платника аліментів інших дітей, непрацездатних чоловіка, дружини, батьків, дочки, сина; інші обставини, що мають істотне значення.

Постановою Кабінету Міністрів України «Про перелік видів доходів, які враховуються при визначенні розміру аліментів на одного з подружжя, дітей, батьків, інших осіб» № 146 від 26 лютого 1993 р. визначається порядок утримання аліментів з працівників, який провадиться з усіх видів заробітку і додатково винагороди як за основною роботою, так і за роботою за сумісництвом, в тому числі з: основної заробітної плати за посадовим окладом, тарифною ставкою, відрядними розцінками тощо; усіх видів доплат і надбавок до заробітної плати; грошових і натуральних премій; оплати за надурочну роботу, за роботу в святкові, неробочі та вихідні дні; заробітної плати, що зберігається під час відпустки, а також з одержуваної при звільненні компенсації за невикористану протягом кількох років відпустку; заробітної плати, що зберігається під час виконання державних і громадських обов'язків, та в інших

випадках збереження середньої заробітної плати; в інших передбачених законодавством випадках.

Отже, стягнення аліментів проводиться з суми заробітку (доходу), який належить особі, що сплачує аліменти, після стягнення з цього заробітку (доходу) податків.

Проте, на відміну від працівників підприємств, які одержують заробітну плату, фізичні особи як суб'єкти підприємницької діяльності, працюючи за загальною системою оподаткування, повинні сплачувати аліменти зі свого чистого доходу, тобто з різниці між валовим доходом (виручкою в грошовій та натуральній формі) та документально підтвердженими витратами, безпосередньо пов'язаними з його отриманням, зменшеного на суму сплаченого податку з доходів фізичних осіб. Що ж стосується фізичних осіб — суб'єктів підприємницької діяльності — платників єдиного податку, то, враховуючи, що податок сплачується ними у фіксованому розмірі і в звіті суб'єкта підприємницької діяльності — фізичної особи вказується тільки сума виручки, при сплаті аліментів виникають певні труднощі за визначенням бази для їх стягнення. В такому випадку доцільніше було б встановлення розміру аліментів у твердій грошовій сумі (добровільно або в судовому порядку), що повністю відповідає положенням ст. 184 Сімейного кодексу України.

Певні труднощі виникають і під час нарахування аліментів у випадках виїзду боржника за кордон на постійне проживання в державу, з якою Україна не має договору про надання правової допомоги. В такому разі, відповідно до Порядку стягнення аліментів на дитину у разі виїзду одного з батьків для постійного проживання в іноземній державі, з якою не укладено договір про надання правової допомоги, затвердженого Постановою КМУ № 1203 від 19.08.2002, аліменти на час від'їзду утримуються в повному об'ємі за весь період до досягнення дитиною повноліття.

З осіб, які працюють за контрактами в іноземних компаніях і одержують заробітну плату тільки за кордоном, аліменти утримуються із 100 відсотків заробітної плати, яку платник аліментів одержував до укладення контракту, або виходячи із його заробітної плати за останній місяць роботи на момент від'їзду, або з п'ятикратного розміру неоподаткованого мінімуму доходів громадян на час проведення розрахунків.

Слід зауважити, що в Законі України «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України» від 21.01.1994 прописаний певний порядок виїзду з України, оформлення документів, а також випадки тимчасового обмеження права громадян на виїзд з України. Так, наявність у громадянина невиконаних зобов'язань, покладених на нього судовим рішенням, зокрема аліментних, є підставою для обмеження його у праві виїзду за межі України.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що розмір заробітку (доходу) платника аліментів, що буде стягуватися як аліменти, визначає суд; а у випадках, передбачених ст. 184 Сімейного кодексу України, суд може визначити розмір аліментів у твердій грошовій сумі.

Але сьогодні складно оцінити реальний рівень доходів громадян, і тут не можливо не погодитися з думкою М. Вербицької та В. А. Кройтора, адже часто відомості про доходи приховуються, а довідки про заробітну платню надаються такими, що не відповідають дійсності. Ось чому розмір заробітку (доходу) матері або батька, що буде стягуватися як аліменти на дитину, зазвичай визначає суд, беручи до уваги різні обставини і з'ясуваючи усі джерела прибутку платника аліментів та матеріальне становище дитини [4, с. 89].

Отже, основною проблемою в нашому суспільстві є те, що сьогодні державна політика неспроможна регулювати и вимагати від відповідних компетентних органів державної влади належної уваги до конкретних осіб під час надання ними відомостей щодо реальних розмірів заробітку (доходів), що як наслідок призводить до систематичного приховування останніми дійсного рівня доходів, відрахування податків з яких є їх прямим обов'язком насамперед перед державою. Тобто суд при визначенні розміру аліментів фактично отримує запізнілу та недостовірну інформацію, що зазвичай призводить до таких ситуацій, коли стягнення аліментів мінімізується або взагалі стає неможливим.

Вирішення цього питання, на наш погляд, можливе лише за умови створення фонду гарантування вкладів, чіткої координації державних контролюючих органів і суду, посилення відповідальності за надання недостовірної інформації, а можливо, і включення до законодавства вимог щодо обов'язкового страхування належних виплат по аліментах на майбутнє.

Література

1. Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України [Електронний ресурс] : Закон України від 21.01.1994 № 3857-ХІІ із змін., внес. згідно із законами України : за станом на 14.07.2016. — Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/3857-12> — Назва з екрана.
2. Про перелік видів доходів, які враховуються при визначенні розміру аліментів на одного з подружжя, дітей, батьків, інших осіб [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 26.02.1993 № 146 (зі змінами). — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ru/146-93-п> — Назва з екрана.
3. Порядок стягнення аліментів на дитину у разі виїзду одного з батьків для постійного проживання в іноземній державі, з якою не укладено договір про надання правової допомоги [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 19.08.2002 № 1203 (із змінами). — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1203-2002-п> — Назва з екрана.
4. Кройтор В. А. Особливості порядку стягнення аліментів на неповнолітніх дітей / В. А. Кройтор // Університетські наукові записки. — 2013. — № 1(45). — С.86-93.